

שם לא גרות נשמות, אבל שומעים אותן

ארבעה שירים

מליטאית: סיון בסקין

נולדה ב־1980 בעיירה קדייניי. בעלת תואר שני בספרות ליטאית מאוניברסיטת וילנה. עורכת ראשית של עיתון התרבות "שאוּרְס אַתְנֵי" ("אתונה של הצפון"). פרסמה שישה ספרים וזכתה בכמה פרסים. יצירתה תורגמה לאנגלית ולצרפתית.

שיחה עם הגאון מווילנה

כָּל יוֹם אֲנִי חוֹשֶׁבֶת, מָה אֶכְנִיס לְעֵתוֹן,
כְּשֵׁיִתְרַחֵשׁ מִשְׁבֵּר טֶכְנֹלוֹגִי, וְהִרְשָׁתוֹת יִתְפַקְעוּ;
כְּשֶׁהֵנְעֵר, כְּמוֹ מֵאֵז וּמְעוֹלָם, לֹא יִלְמַד לְכַתֵּב,
כְּשֶׁהֲשִׁירָה, כְּמוֹ שְׂאוּמְרִים, תַּעֲלֵם,
כְּשֶׁשֶׁפֶת הָאֵם, לְאֵימַת הַמּוֹרִים, תִּתְמַזַּג בְּאַנְגְלִית אוֹ בְּסִינִית;
כְּשֶׁלֹּא תִשָּׂאֵר אֶף יָד מְצִיֶּרֶת (אוֹלִי בְּכֻלָּל לֹא תִשָּׂאֵר אֶף יָד);
כְּשֶׁאִישׁ לֹא יִקְרָא סְפָרֵי נִיר וְגַם לֹא עֵתוֹנִים –
חוֹשֶׁשֶׁתְנִי, שְׁלֹא יִגְדְּלוּ עוֹד עֲצִים.

אַתָּה, הַגְּאוֹן מְוִילְנָה, אִמְרֵת
שֶׁעַל כָּל דְּבוּר הֶבֶל
צָרִיךְ לְהִתְקַלֵּעַ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ.
וְכָךְ קָרָה, כָּל יוֹם הֵם תִּקְעוּ מַחֲטִים לִזְהוּטוֹת
מִתַּחַת לְצִפְרָנִים; בְּרָחוּב הָאֵטְלִיז,
שֶׁמְקוֹנֵן בְּקוֹלוֹת שֶׁל יְלָדִים יְהוּדִים,
שֶׁם, הֵיכָן שֶׁשׁוֹכְנֵת כְּעֵת הַמְעַרְכֵת שֶׁל עֵתוֹנָנוּ, שֶׁם פְּעַם,
קָרוֹב לְוֹדְאִי, זָהְרוּ סְכִינִים מְחַדְדוֹת לְעֵלָּא.

הם מכים בנו במלים. אתונה של הצפון
(כך נקרא עתוננו) הוא כנויה של עירנו,
שבה אנחנו מכים אלה באלה בזהויות,
כאלו היו מגנים, במקום להראות
מה בצד השני – זהויות.

כל יום אני חושבת, מה אכניס לעתון
אחרי הסמל של אקרופוליס (או שמא הקתדרלה?);
האם הרחובות עודם מחלקים ופרוסים,
האם משהו בתוכי, גוף זר, היה מסגל
למחק את הגטו? לא, גם אם נאבק באגורה
ובצריפי הגטו, לא יהיה כה פשוט
לאתונה של הצפון מול ירושלים של הצפון.

אתה, הגאון מוילנה, אמרת שאת היצר צריך
לא לדכא, כי אם לעדן.
אבל מה נעשה, אם לא יגדלו עצים?
אם השירה תעלם?
כשהנער בכל זאת לא ילמד לכתב,
ושפת המיתוסים תתמוג עם הקבלה?

כשאבנים יתלשו בידיים
מרצוף הרחוב, וישלכו
לנהרות בכל.

ענה לי, שמצטלבת מול שערי העיר,
שעמך קרא להם עמודי הקלון.

חדר הנשמות

לְבֵית אֶחָד בְּרֵחוֹב הַזְּגָגִים
פָּלְשׁוּ נִשְׁמוֹת כְּעוֹסוֹת.
הַדְּיָרִים הִלְכוּ לְגֵאוֹן מוֹיִלְנָה.
"יְלָדִים," הוּא אָמַר, "לְנִשְׁמוֹת יֵשׁ זְכוֹת לְדִיּוֹר,
הֲרִי גַם אֲתֶם תִּצְטָרְכוּ אוֹתָהּ. תִּנּוּ
לְנִשְׁמוֹת חֹדֶר אֶחָד."

הַדְּיָרִים צִיְתוּ לְגֵאוֹן, אָבֵל בְּכֹל זֹאת אֲטַמּוּ אֶת הַחֹדֶר.
יְלָדִים פָּחְדוּ לְחוֹרֵר בְּמִשְׁחָקָם אֶת הַקִּיר,
כְּדִי לֹא לְשַׁחֵרֵר אֶת הַנִּשְׁמוֹת.

בְּעִיר שְׁבִגְטוֹ שְׁלֵה נִפְגְּשׁוּ
אֲבָרֵהֶם סוֹצְקָבֵר וְשִׁמוּאֵל בֶּק,
יִשְׁנֵם מִרְתַּפִּים רְבִים, חֲלָקִים בְּגִבֵּה הָאֲדָמָה,
שֵׁם גְּרִים אֲנָשִׁים, וּלְאוֹר הַיּוֹם
אִפְלוּ לֹא טוֹרְחִים לְטַפֵּס.

בֵּית הַכְּנֶסֶת עוֹמֵד עַל בְּסִיסוֹ הַחֲפּוֹר לְעֵמֶק, כְּדִי לֹא לְהֵאֲפִיל,
בְּהִתְאָם לְתִקְנוֹת, עַל גִּבֵּה הַכְּנֶסִיּוֹת.
שֵׁם לֹא גְרוֹת נִשְׁמוֹת, אָבֵל שׁוֹמְעִים אוֹתָן
הָאֲמָנִים, כְּשֶׁמְנַפְּחִים זְכוּכִית.

הֵן מִיִן כְּאֵלֶּה בְּלִתֵּי נְרָאוֹת, כְּמוֹ
זֶהב שְׁנֵי הַיְהוּדִים, שְׁמֵתִגּוֹלֵל בְּחֶרְבוֹת
וּבְבוֹרוֹת, שְׁמֵסִתֵּתֵר בְּלִסְתוֹת
הַיְצוּקוֹת מִגְּבֵס.

[ללא כותרת]

ברור שפעם אחת זה יקרה.
האלכוהוליסטים יפסיקו לשתות, המשבר הכלכלי יסתיים.
הילד יתחיל לדבר, קירות יפתחו לפני;
אפסיק לצפות בטלוויזיה הליטאית
ואדבר בשפות נשכחות.

בהדרגה אתחיל לחשב בצורה פוליטית ואפטר
מהמיתוס של החנוך הטוב, וארצה
לגור בווינגטון, שם הצבעונים מזכירים מגדר;
נשים פוליטיקאיות רבות, וליד הבית –
אריות נמים (עצובים, עשויים מצמנט),
גן האהבה של לזרוס.

חייתי, באלו לפפתי חזק
בתוך כדור צמר או סליל חוטים,
שאף אחד לא תופר אתם; הגיע הזמן הזה
שבו בכל מקרה נתקעתי בתוך אריגת ג'קארד.

המנהג היהודי הוא, כשנשים אבלות
חותכות וקורעות את בגדן –
הכרזתי אבל על מקום הלדתי,
תלשתי יריעות בד כהגן.

כמה קל, כמו לתינוק ששחרר מהחתולים –
זוחלת דרך חלומי, עירמה, ולא מתבישת בכלל.

[ללא כותרת]

בְּטָרֵם קִרְאתִי אֶת לְאֶקְאָן,
יִדְעֵתִי כִּבֵּר שְׂאִין נָשִׁים.
גְּבָרִים הִרְאוּ לִי זֹאת.

בַּחֲשֵׁמְלִית – פְּחַדְתִּי לְשִׁבַת לְיָדָם:
מִבְטֵיהֶם אֲרִיִּים, הֵם בְּטוּחִים בְּעֶצְמָם, מִתְפָּרְשִׁים
עַל מוֹשָׁב וְחֻצֵי.

וְאֲנִי זוֹכֶרֶת הֵיטֵב מָה אָמְרָה לִי וַיִּסְלְבָה, כִּשְׁהִיתָה אֲמוּרָה לְהַפֵּךְ
לְבַלְרִינָה, אָבֵל רִצְתָה בְּכָלֵל לְהִיּוֹת צִירָתִי; דְּבַרְנוּ בְּשִׁפּוֹת מוֹזְרוֹת
בְּמִבְטָא פֶּטְרַבּוֹרְגִי, שֶׁכָּבְשׁוּ בְּתוֹכָהּ
כּוֹרִיאוֹגְרַפִּיּוֹת מִיִּבְשׁוֹת, שֶׁכָּל כֶּף שִׁנְאֵתִי;
מּוֹרוֹת אֶפְרוֹת־רָאשִׁים וּשְׁחוֹרוֹת־סֶרְטִים
שֶׁבָאוּ שְׁעוֹנוֹת עַל מְקוֹלוֹת הַלִּיכָה
לְחַדֵּר הָאֵכֵל, לְשִׁקֵּל קִצֵּת גְּבִינָה לְבָנָה, כְּדֵי שְׁוִיִּסְלְבָה,
שֶׁהִקִּיאָה בְּקַפְסַת קֶרְטוֹן שֶׁל עוֹגַת נְפּוֹלְאוֹן,
תְּפָסִיק לְצִיר מְנוֹת אֵכֵל.
הוּ, בְּאִיזוֹ אֵימָה הִיא בְּגֵדָה בְּכָל מָה שֶׁדְּבָרָה אֲזוּ! רַק כְּדֵי שֶׁתּוֹכֵל
לְהַצְמִיד בִּירָךְ אַחַת
לְאוֹתָהּ מִחֻצֵי הַמוֹשָׁב בְּאוֹתָהּ חֲשֵׁמְלִית.

וְאֲנִי זוֹכֶרֶת אֶת מָה שֶׁאָמְרָה לִי
וַיִּסְלְבָה אַחֲרָי, אֲשֶׁר כְּתַבָּה
עַל הַנְּהַר שֶׁל הַרְקְלִיטוֹס, שֶׁם דָּג מְבַתֵּר דָּג לְאַרְבַּע,
הִרְבָּה יוֹתֵר מְאֹדָה, בְּאוֹתָהּ הַשִּׁפָּה עֲצָמָה, שֶׁכִּמְעַט נִשְׁכַּחָה,
שֶׁעֲלֵתָה מִמִּי יְלֻדוֹתֵנוּ, כְּמוֹ מִיתוֹס
עַל קִיּוּמֵנוּ הַמוֹקֵא־תַמִּיד:
הִיא הוֹדְתָה בִּישֵׁר שֶׁהִיא אוֹהֶבֶת גְּלוּיּוֹת סְנַטִּימְנְטִלִּיּוֹת, מְזֻהָבוֹת בְּנֻצְנָצִים;
פְּסוֹלוֹנִי פּוֹרְצָלָן, מְתוֹקִים כְּאֵלוֹ עֲשׂוֹ אוֹתָם מְגִבִּינָה שֶׁל קְנוֹת, בְּרַבּוֹרִים רְקוּמִים בְּתַפְר־צֶלֶב.
תַּמִּיד חִפְּשָׁה אוֹתָם בַּחֲנִיּוֹת מְזֻכְרוֹת קִיטְשִׁיּוֹת קְטַנּוֹת.
שֶׁקְלָה אוֹתָם כְּמוֹ מְנוֹת אֵכֵל.

וְכַמָּה הַרְבֵּה מֵהֶם יְכַלֶּה לְקַנּוֹת אַחֲרַי שְׂזַכְתָּה בְּנוֹכַל!
וּדְבַרֶּיהָ הָיוּ סִירוֹת, שְׁעָלֶיהֶן בְּסִתֵּר
הַטְּבַעְתִּי אֶת כָּל הַחֲבוּרָה הַגְּבֵרִית שֶׁל אֵילֵי־אֲדָה,
שְׁטַפְתִּי אֶת הָאִינְסְטִינְקָטִים הַלֵּא־רִקְיִים שְׁלִי,
חִסְמְתִי אֶת הַקּוֹל בְּתוֹךְ קִיר.

בְּאֵיב עַל גְּדַת נָהָר
כֶּךְ קוֹרְאוֹת צְפָרִים זו לְזוֹ.